

Riikliku vanaduspension, kohustusliku kogumispension ja vabatahtliku kogumispension statistika

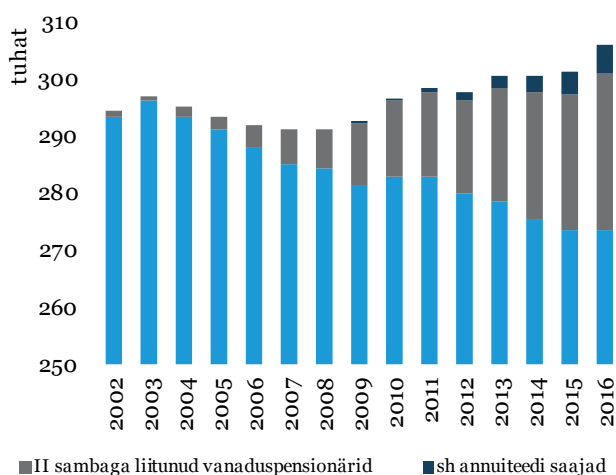
Seisuga 31.12.2016

1. RIIKLIK VANADUSPENSION JA KOHUSTUSLIK KOGUMISPENSION

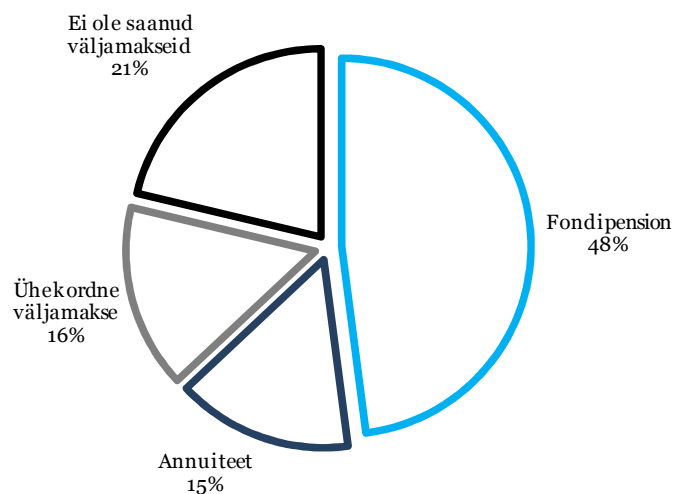
1.1. Väljamaksed

- ◇ 2016. aasta lõpus oli 305 610 vanaduspensionäri, kellest ennetähtaegselt pensionile läinuid oli 27 121. Vanaduspensionäride arv suurenes aastaga ca 4 700 inimese võrra ja on viimaste aastate rekordtasemel.
- ◇ Õigus II samba pensionile oli aasta lõpus 32 272 inimesel, kellest väljamaksete avalduse oli esitanud 26 189 inimest. Väljamakseid saavate isikute arv suhtena väljamaksetele õigust omavatesse isikutesse kasvas aasta jooksul 2 protsendipunkti võrra 81%-ni.
- ◇ II samba väljamaksete õigust omavatest isikutest 48% (15 949 inimest) on saanud fondipension¹ makseid, 16% (5 225 inimest) on saanud ühekordse väljamakse pensionifondist ja 15% (5 015 inimest) kindlustusseltsidest pensionilepingute² makseid.
- ◇ 72% pensionilepingule õigust omavatest isikutest on teinud ka vastava avalduse (kasv aastaga -2 protsendipunkti), ühekordsetel väljamaksetel on see suhe 81% ja fondipensionil 80%.

Joonis 1. Vanaduspensionäride arv, sh II sambaga liitunud vanaduspensionärid

Joonis 2. II sambaga liitunud vanaduspensionäride jaotus väljamakse liigi järgi

- ◇ Keskmise I ja II samba³ vanaduspension kokku oli 2016. aasta lõpus 387 eurot. I samba pensioniindeks oli 2016. aastal 1,057, samas keskmine vanaduspension kasvas 5,4%. Keskmise vanaduspension väiksem kasv on põhjustatud baasosa ja aastahinde erinevast indekseerimisest, kuid ka uute vanaduspensionäride väiksematest pensioniõigustest. Keskmise staaži vanaduspensionäridel oli 43,8 aastat, samas kui uutel pensionäridel oli see 39,5 aastat. II samba mõju keskmisele vanaduspensionile on praegu veel marginaalne, kuna pensionileping on vaid 1,6%-l vanaduspensionäridest.
- ◇ Mediaankeskmine I samba vanaduspension oli 55 senti väiksem aritmeetilisest keskmisest. Keskmise I samba netopension oli 4,8 eurot väiksem keskmisest brutopensionist. Erinevus aastaga oluliselt ei suurenenud tulenevalt pensionide täiendava tulumaksuvaba määra tõstmisele 225 euron.
- ◇ I samba vanaduspensionäridel, kes ei ole liitunud II sambaga, oli keskmine pension 386,5 eurot. II sambast pensionilepingu väljamakse saajate keskmine pension koos I samba pensioniga oli üle 455 euro.

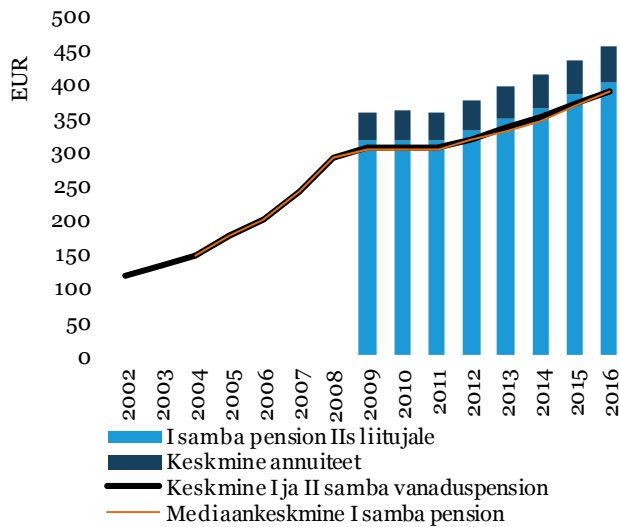
¹ Perioodilised väljamaksed pensionifondist, vt täpsemalt <http://www.pensionikeskus.ee/ii-sammas/valjamaksed/regulaarsed-maksed-pensionifondist/>

² Eluaegsed väljamaksed kindlustusseltsist, vt täpsemalt <http://www.pensionikeskus.ee/ii-sammas/valjamaksed/eluaegsed-maksed-kindlustusseltsist/>

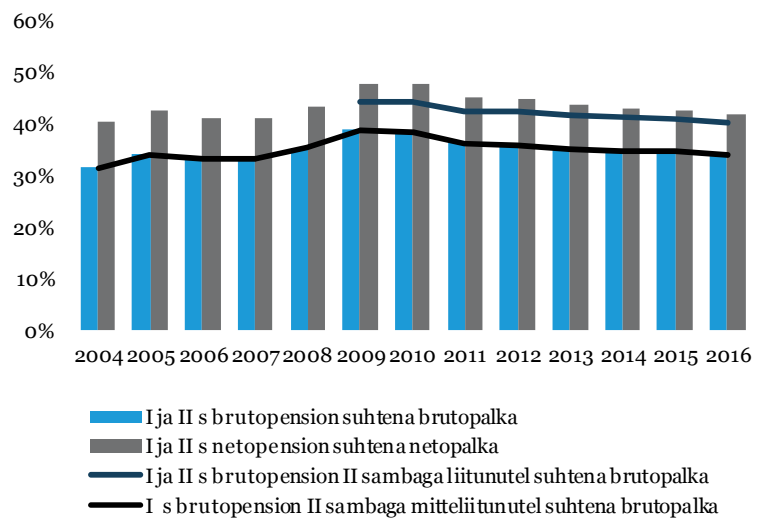
³ II sambas arvestatakse ainult eluaegseid kindlustuslepinguid.

- ◊ Keskmise I ja II samba brutopensioni suhe Eesti keskmise brutopalka oli 2016. aasta lõpus 33,8%, samade näitajate netosuhe oli 41,6%. Asendusmäärad⁴ langesid 0,8-0,9 protsendipunkti võrra võrreldes 2015. aastaga. Alates 2009. aastast, mil palgad langesid, kuid pensionid tõusid, on olnud asendusmäärad langustendentsis.

Joonis 3. Keskmise vanaduspension ja II samba annuiteet

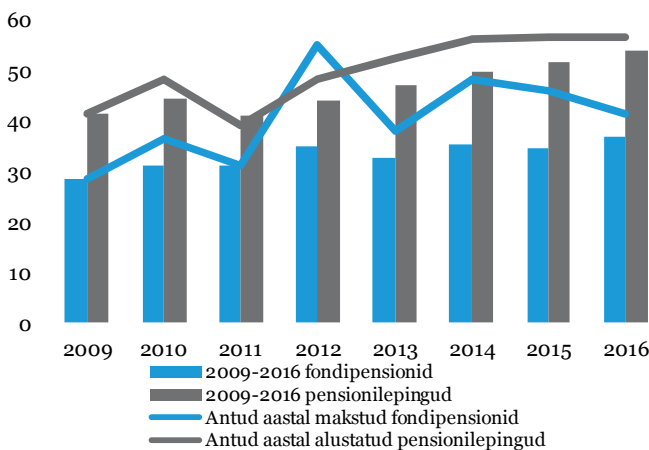

Joonis 4. Keskmise pensioni ja Eesti keskmise palga suhted

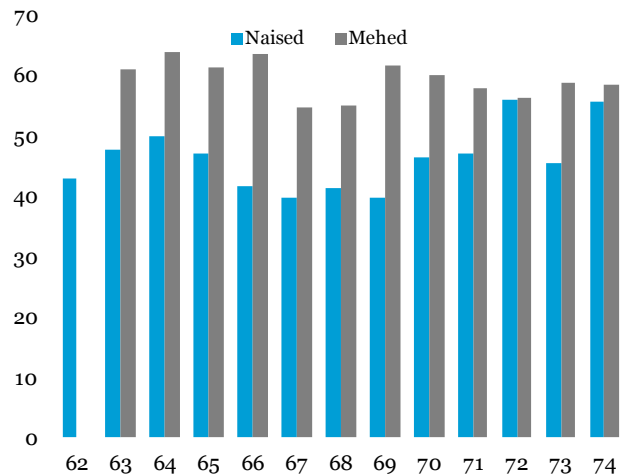

- ◊ Keskmise II samba pensionilepingu alusel makstava pensioni suurus oli 2016. aasta lõpus 53,7 eurot kuus (2015. aastal 51,7 eurot), keskmise fondipension 41 eurot kuus ja keskmise ühekordne väljamakse 960 eurot. Samas 2016. aastal pensionilepingu sõlminute ehk uute pensionäride keskmine väljamakse pensionilepingu alusel oli 56,5 eurot kuus.
- ◊ Üle 96% pensionilepingutest olid garantiiperioodiga, keskmine garantiiperioodi pikkus oli 14,1 aastat.
- ◊ Meeste keskmine pensionilepingu väljamakse kuus oli 27% suurem kui naistel, sealjuures annuiteedi saajate hulgas oli mehi 56% ja naisi 44%. Võrdluseks I samba vanaduspensionäride hulgas oli naiste keskmine pension 0,6% võrra kõrgem meeste keskmisest pensionist ning meeste ja naiste suhe vastavalt 36% ja 64%.

Joonis 5. Keskmise II samba fondipensioni ja pensionilepingu väljamakse uutel ja kõikidel pensionäridel

Joonis 6. II pensionilepingu väljamaksete jaotus soo ja vanuse lõikes

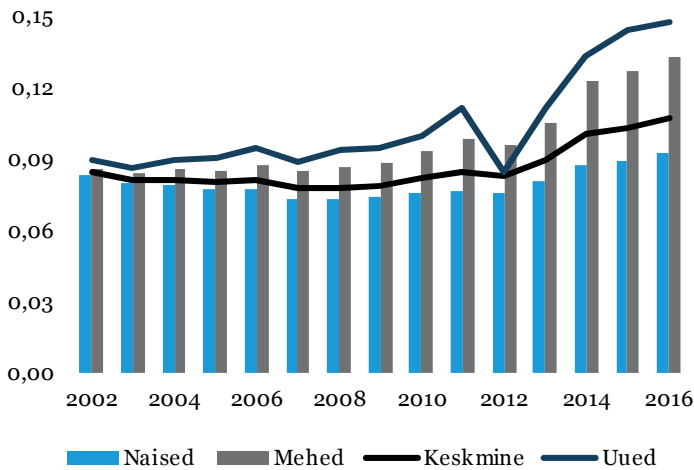
- ◊ I samba vanaduspensionide Gini koefitsient⁵ on viimastel aastatel tõusutrendis. 2016. aastal oli see 0,107, mis on keskmiselt 3,5 korda väiksem 18-64. aastaste isikute sissetulekute Gini koefitsiendist. Vanaduspensionide ebavõrdsuse kasv tuleneb eelkõige uute pensionäride pensionide suuremast varieerumisest (Gini koefitsient oli 0,147), kuna nende pensionit mõjutab järjest rohkem palgast sõltuv kindlustusosak.
- ◊ II samba pensionilepingute Gini koefitsient oli 2016. aastal 0,3 lähedal ehk on natuke väiksem töötajate koefitsiendist. II samba puhul tuleb sissetulekute ebavõrdsusse suhtuda esialgu reservatsiooniga, kuna kogumisperiodid on erinevad ja sissetulekute jaotusest on alumine osa ära lõigatud (ühekordsed väljamaksed ja fondipensionid).
- ◊ I samba uute pensionäride keskmine efektiivne⁶ vanaduspensioniga oli 2016. aastal 62,2 aastat (meestel 62,1 ja naistel 62,3 aastat). 2016. aastal naiste ja meeste pensioniead võrdsustusid 63. aasta juures, samuti oli ka naiste efektiivne pensioniga esimest korda kõrgem meeste omast.

⁴ Keskmise pensioni ja keskmise palga suhe.

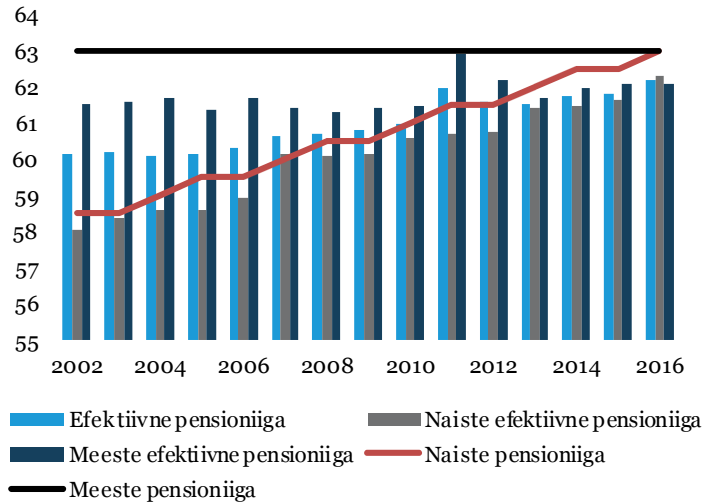
⁵ Näitab sissetulekute ebavõrdsust - mida väiksem, seda väiksem ebavõrdsus.

⁶ Tegelik statistiline pensioniiga

Joonis 7. I samba vanaduspensionide Gini koefitsiendid

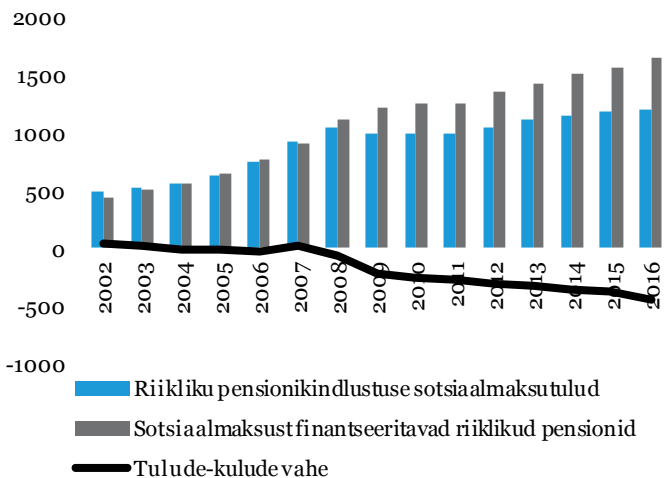

Joonis 8. I samba uute vanaduspensionäride efektiivsed pensioniead

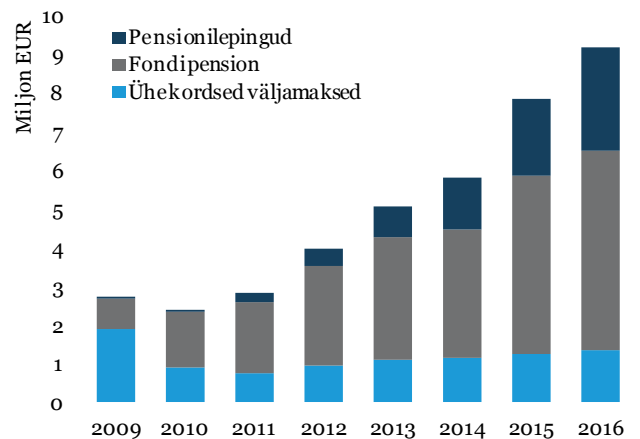

- ◇ Riikliku pensionikindlustuse tulude ja kulude vahe oli 2016. aastal -452 miljonit eurot ehk tulud olid umbes veerandi võrra väiksemad kuludest. Defitsiit tekkis peamiselt sotsiaalmaksu tulude olulisest vähenemisest alates 2009. aastast, samal ajal kui kulud suurenesid tulenevalt positiivsest pensioniindeksist 2009. aastal, negatiivse indeksi mittelubamisest aastatel 2010 ja 2011 ning pensionäride arvu kasvust.
- ◇ II sambast on pensionäridele välja makstud kuue aastaga 39,8 miljonit eurot, sellest 9,2 miljonit maksti 2016. aastal.
- ◇ II samba pensionilepingute reservide summa oli 2015. aasta lõpus 57,8 miljonit eurot, kasv oli aastaga 15,3 miljonit eurot.
- ◇ Ühekordsete väljamaksete maht on püsinud stabiilselt umbes 1-1,5 miljon eurot aastas. Fondipensioni väljamaksete aastane maht on kasvanud üle 5 miljoni euro ja pensionilepingute aastane väljamaksete maht üle 2,5 miljoni euro.

Joonis 9. Riikliku pensionikindlustuse eelarve tulud, kulud ja vahe

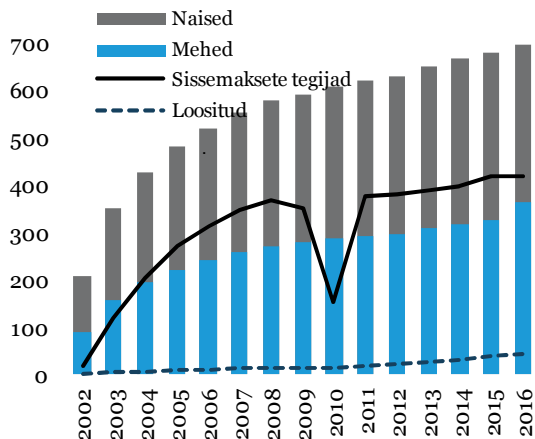
Joonis 10. II samba väljamaksete absoluutmahud aastas

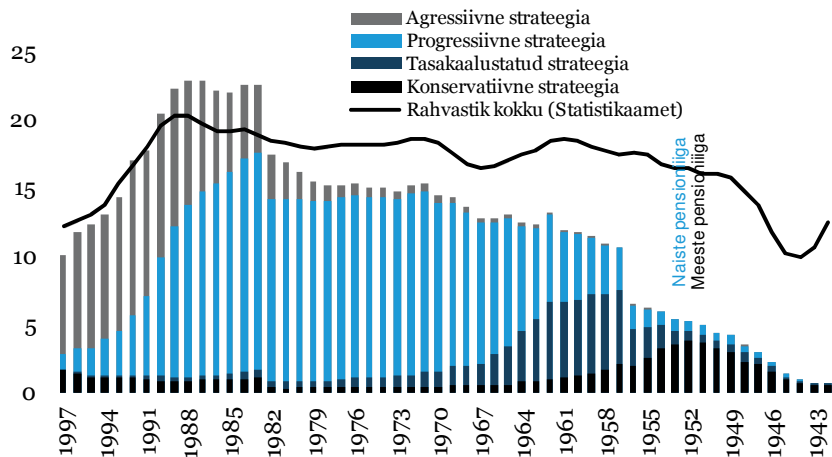
1.2. Kogumine – liitunud, mahud ja sissemaksed

- ◇ 2016. aasta lõpus oli 691 036 inimest II sambaga liitunud. Aastaga lisandus 13,7 tuhat uut liitujat. Alates 2011. aastast saavad II sambaga liituda ainult 1983. aastal ja hiljem sündinud inimesed.
- ◇ 21,5% liitunutest on valinud agressiivse 75% aktsiate osakaaluga fondi, 58,1% on progressiivsetes fondides, 10,9% on tasakaalustatud fondides ja 9,5% on konservatiivsetes fondides. Agressiivsete fondide osakaal on suurenenud eelkõige progressiivsete fondide arvelt (2 protsendipunkti võrra).
- ◇ Liitunute osakaal, kes tegid sissemaksed, oli aastas keskmiselt 60%, mis on võrdne ajaloolise keskmisega.
- ◇ Neid, kellele pensionifond valiti loosiga, oli aasta lõpuks kokku 42 793 (6,1% kõikidest liitunutest), kellest enamik esitas hiljem pensionifondi vahetamiseks avalduse. Peamiselt oli uueks fondiks valitud progressiivne või agressiivne pensionifond.

Joonis 11. II sambaga liitunud ja sissemaksete tegijad (tuhat inimest)

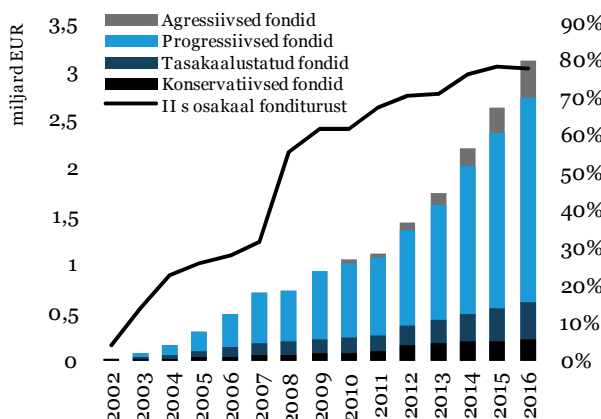

Joonis 12. II sambaga liitunud fondi strateegia ja vanuse järgi (tuhat inimest)

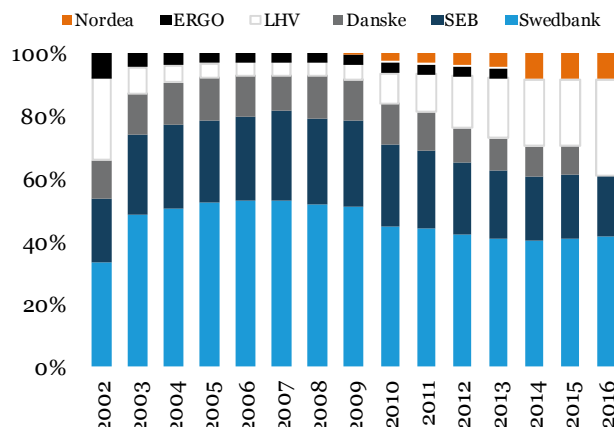

- ◇ II samba fondide maht oli 2016. aasta lõpus 3,093 miljardit eurot. Aastane kasv oli 0,48 miljardit eurot.
- ◇ II sambas on 4 fondivalitsetjat, kes valitsevad 23. pensionifondi. 2016. aastal omandas LHV Varahaldus Danske Capital AS-i ning seega ka Danske pensionifondid. Danske ja LHV pensionifondid ühendatakse 2017. aastal. 2016. aasta lõpus ja 2017. aasta alguses tulid LHV, Swedbank ja SEB turule uute passiivsete indeksfondidega, sealjuures Swedbanki fond on elutsüklifond, mis tähendab, et varade riskisus väheneb koos fondi ja osakuomanike vanuse kasvades.
- ◇ 50% aktsiaosakaaluga fondide turuosa oli 68%. 75% aktsiaosakaaluga fondide osakaal kasvab aeglaselt (moodustades 12%). 0% aktsiaosakaaluga fondide turuosa langes 0,6 protsendipunkti võrra 6,9%-ni.
- ◇ II samba osakaal investeerimisfondide seas tõusis kuni 2015. aastani (78%-ni). 2016. aastal esimest korda II samba osakaal natuke langes (0,3 protsendipunkti). II samba fondidest kasvasid kiiremini riski- ja kinnisvarafondid ning ka III samba fondid.
- ◇ Tulenevalt Danske ja LHV ühinemisest on LHV turuosa II sambas suurenenud 30,5%-le. Ülejäänute turuosad muutusid väga vähe.

Joonis 13. II samba fondide mahud fondi strateegia järgi

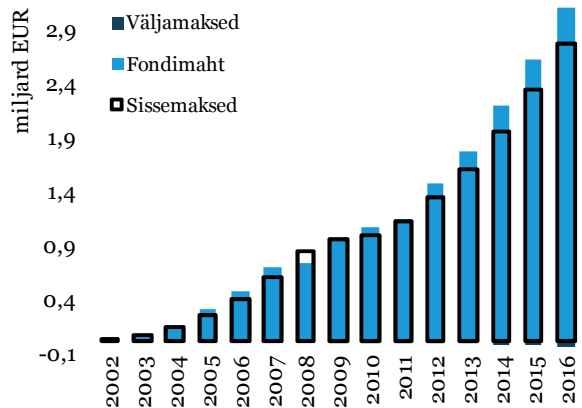

Joonis 14. II samba fondivalitsetjate turuosad

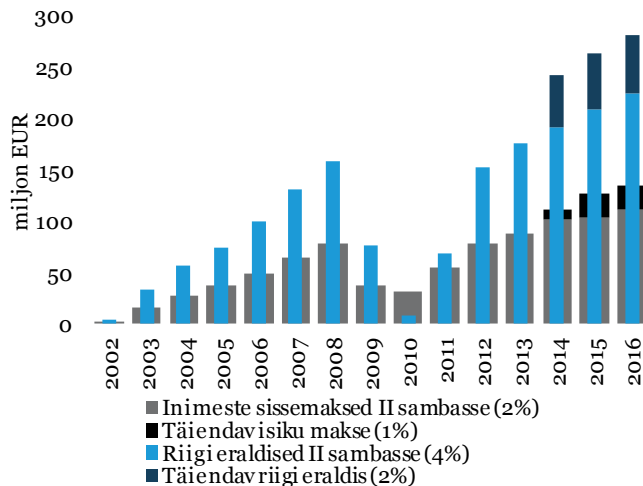

- ◇ 2016. aasta lõpus ületas II samba varade maht sissemakseid ca 290 miljoni euroga. Aastaga on osakuomanike investeerimistulu kasv olnud 57 miljonit eurot (2015. aastal 30 ja 2014. aastal 82 miljonit eurot).
- ◇ 2009. aasta keskpaigast kuni 20117. aastani peatas riik ajutiselt sissemaksed II sambasse, kuid soovi korral said inimesed jätkata enda 2% maksmist 2010. ja 2011. aastal. II samba maksete jätkamise avalduse esitas 220 353 inimest ehk 37% II sambaga liitunutest.
- ◇ 2013. aastal esitas 106 140 inimest II samba maksete tõstmise avalduse aastateks 2014-2017. Nendest 40 410 inimest esitas 2% makse jätkamise avalduse ka 2009. aastal. Ülejäänud ei olnud varem avaldust esitanud, kuid soovisid siiski suuremaid makseid (3%+6%) järgmisel neljal aastal.
- ◇ Riigipoolsed maksed II sambasse taastusid täielikult 2012. aastal. 2016 kanti riigi poolt II sambasse 281 miljonit eurot, sealjuures täiendav sotsiaalmaksu kanne oli sellest 58 miljonit eurot. Isikute enda maksed olid samal ajal 135 miljonit eurot, millest täiendav sissemakse oli 23 miljonit eurot. Kokku laekus seega kõrgemate makset näol II sambasse 81 miljonit eurot.

Joonis 15. II samba sissemaksud, fondide maht ja väljamaksud (- märgiga)

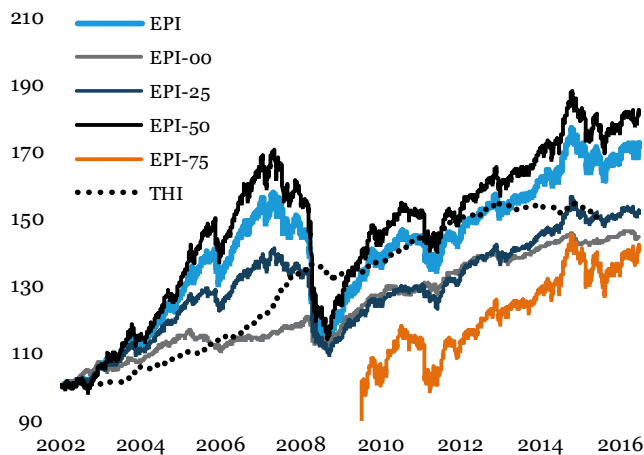
Joonis 16. II sambasse sissemaksud riigi ja inimeste osa järgi

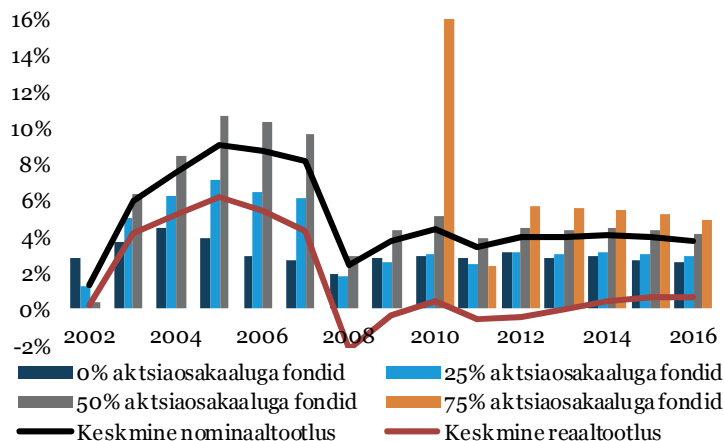
1.3. Kogumine – tootlus, tasud ja investeeringud

- ◇ Keskmise II samba tootlus oli 2016. aastal 1,8 % (2015 . aastal oli 2,55%). Keskmise II samba tootlus alates 2002. aastast oli 2016. aasta lõpus 3,8% ja ka reaaltootlus oli positiivne (0,7%).
- ◇ EPI indeks oli 2016. aasta lõpus 17 punkti võrra kõrgem THI kumulatiivsest kasvust. EPI-50 indeks ületab THI-d 25 ja EPI-75 indeks 24 punkti võrra. EPI-25 on sisuliselt võrdne THI kasvuga. Ainult EP-00 jääb 9 punktiga THI-st maha, sarnaselt viimaste aastatega.
- ◇ 75% aktsiaosakaaluga fondide keskmine aastane nominaaltootlus alates fondide loomisest oli 2016. aasta lõpus 4,9%, 50% aktsiaosakaaluga fondidel 4,2%, 25% aktsiaosakaaluga fondidel 2,9% ja 0% aktsiaosakaaluga fondidel 2,6%. Kõik eelpoolmainitud tootlused on aastaga langenud 10-40 baaspunkti võrra.

Joonis 17. II samba fondide EPI indekse ja THI muutused

Joonis 18. II samba kumulatiivsed tootlused alates fondi loomisest fondi liikide lõikes

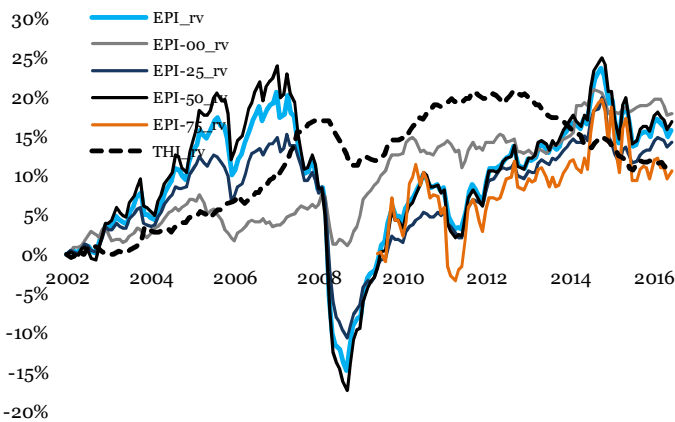
- ◇ II samba fondide kumulatiivsed tootlused, arvestades rahavoogusid (sissemaksud ja väljamaksud), hakkasid 2007. aasta sügisest langema ja 2009. aasta märtsis olid keskmiselt kõik II sambaga liitunud kaotanud oma sissemakstud rahast 15%. 2016. aasta lõpus oli keskmine rahavoogudega kaalutud II samba tootlus 16% (pea sama oli ka 2015. aasta lõpus). Võrdlusena rahavoogudega kaalutud THI kasvas samal perioodil 11% ehk siis keskmiselt on II sammas olnud positiivse tulemusega.
- ◇ 75% aktsiaosakaaluga fondide rahavoogudega kaalutud tootlus oli 2016. aasta lõpus 11% (nende puhul tuleb arvestada erinevat THI kasvu), 50% aktsiaosakaaluga fondidel 17%, 25% aktsiaosakaaluga fondidel 14% ja konservatiivsetel fondidel 18%. Seega kui jätta kõrvale 75% aktsiaosakaaluga fondid, mis tekkisid peale finantskriisi, ning arvestada sissemaksete mahtusid erinevatel ajahetkedel, on inimestele keskmiselt parimat tootlust näidanud just konservatiivsed fondid.
- ◇ Sharpe'i suhtarvuga on võimalik mõõta portfelli riski ja tootluse suhet. Mida kõrgem suhtarv, seda kõrgemat tootlust riski kohta fond pakub ehk seda enam on riske vähendatud, mis on investorile kasulik⁸. Käesolevalt on

⁸ loe täpsemalt nt siit:

kasutatud riskivaba tuluna Saksa riigi kolmekuu võlakirja intressimäärasid (3m Bubill), perioodiks on ajavahemik fondide loomisest kuni 31.12.2016.

- ◇ Parima riski ja tootluse suhtega (kõrgeim Sharpe'i suhtarv) fondideks on küll Nordea fondid (eriti Nordea C, B ja A), kuid jättes pärast finantskriisi tekkinud fondid välja, on suurima Sharpe-i suhtarvuga LHV fondid (eriti LHV konservatiivsed fondid). Sama tendents on püsinud mitmel viimasel aastal.
- ◇ Positiivset reaaltootlust (rahavoogusid arvestamata) näitasid 2016. aasta lõpuks 16 pensionifondi. Negatiivse reaaltootlusega fondidest omakorda 3 fondi olid 0% aktsiaosakaaluga fondid, kelle eesmärk ei olegi otseselt THI-d ületada.

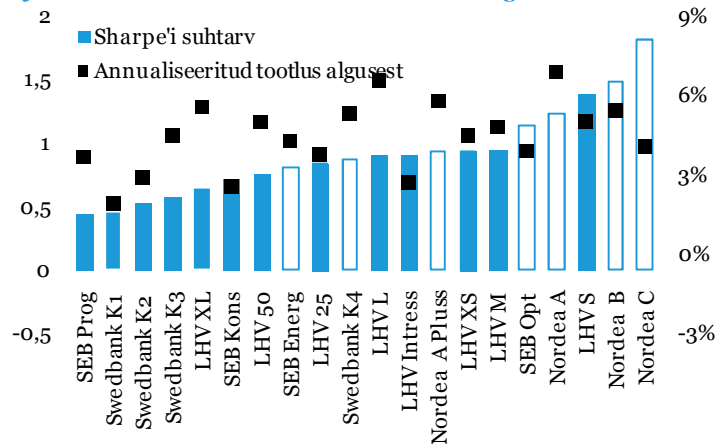
Joonis 19. Rahavoogudega kaalutud EPI indeksid

* Valged tulbad on fondidel, mis loodi finantskriisi järgselt ja on lühikese tegutsemisajaga, mistõttu tuleb neid vaadata eraldi.

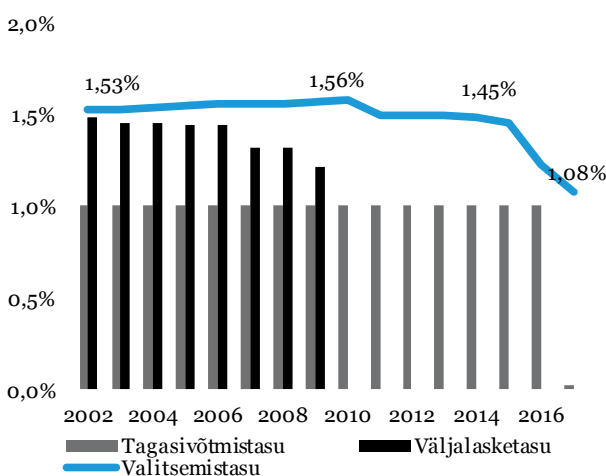
** **Vastutamatusesäte:** Sharpe'i suhtarvu usaldusväärsus on piiratud ning ta ei ole näitajana piisav andmaks sisulisi hinnanguid fondijuhtimise kvaliteedile ning fondi üldisele riskisusele. Sharpe'i suhtarvu tuleb käsitleda kui täiendavat, fondide kohta avaldatavat informatsiooni. Sharpe'i suhtarvu ei tohi käsitleda kui peamist sisendinfot investeerimisotsuste tegemiseks.

Joonis 20. II samba fondide Sharpe'i suhtarv** ja annualiseeritud tootlus* fondi algusest.

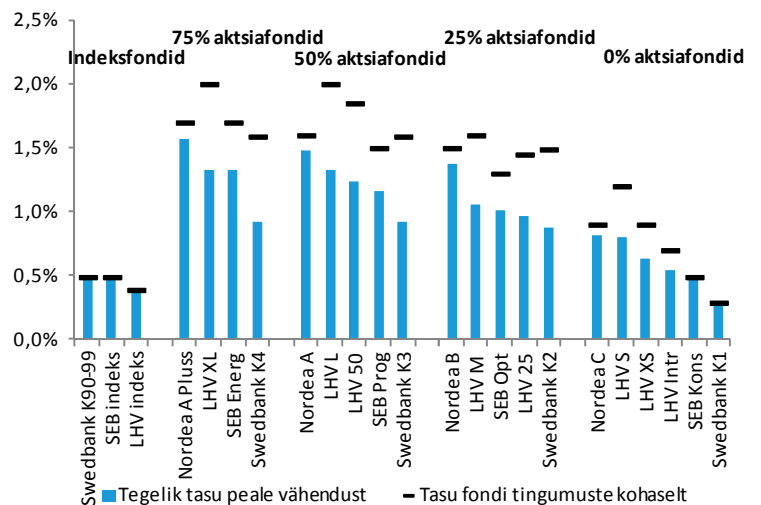

- ◇ Kohustuslike pensionifondide keskmised tasumäärad olid kuni 2015. aastani suhteliselt muutumatud. 2015. aastal hakkas kehtima uus mahtudest sõltuv regressiivne valitsemistasude vähendamise skaala, mis langetas oluliselt valitsemistasusid ja peaks eeldatavalt tasusid ka tulevikus kiiremini langetama. Osakute väljalasketasu, mida seaduse järgi ei tohi võtta enam 2011. aastast, kaotati fondivalitsejate poolt ära aasta varem. 2017. aastast langes osakute tagasivõtmistasu piirmäär 1%-lt 0,1%-le (konservatiivsetel fondidel 0,05%).
- ◇ Keskmise valitsemistasu oli 2014. aasta lõpus veel 1,45%, kuid 2016. aasta lõpuks oli see langenud 1,22%-ni ning 2017. aasta alguses juba 1,08%-ni. Lisaks seadusest tulenevale kohustusele on fondivalitsejad vähendanud tasusid ka konkurentsi survele. Swedbanki K1 konservatiivse pensionifondi valitsemistasu on vähenenud seniselt 0,61%-lt 0,29%-le ja SEB konservatiivse pensionifondi valitsemistasu 0,77%-lt 0,49%-le.
- ◇ Keskmise valitsemistasu fondivalitsejate lõikes on 2017. aasta alguses Swedbankil 0,88%, SEB-l 1,1%, LHV-l 1,26% ja Nordeal 1,44%.
- ◇ Fondivalitsejad on turule tulnud ka uute passiivselt juhitud indeksfondidega, mille tasumäärad on madalamad võrreldes aktiivselt juhitud aktsiafondidega. Indeksfondide valitsemistasu on Swedbankil 0,49%, LHV-l 0,39% ja SEB-l 0,49%.

Joonis 21. II samba fondide keskmised tasud

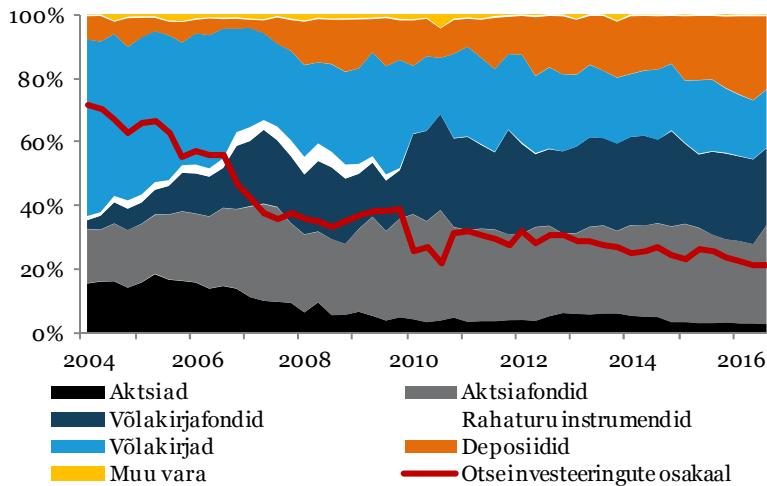

Joonis 22. II samba valitsemistasud

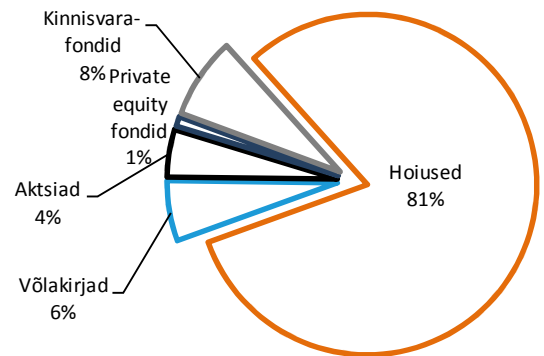

- ◆ Aktsiariski omavad instrumendid moodustasid 2016. aasta lõpus 34% varadest (2015. aastal 31%). Võrdluseks enne 2008. aastat oli see osakaal ligi 40%. Otseinvesteeringute osakaal aktsiatesse on pidevalt vähenenud (2016. aastal 2,7%-ni).
- ◆ Tähtajaliste hoiuste ja arvelduskontode osakaal on püsinud 2008-2013 aastatel stabiilselt 15% lähedal, kuid enne 2008. aastat oli see valdavalt alla 5%-i. 2016. aastal deposiitide osakaal veelgi suurenes, olles III kvartali lõpus ajaloo kõrgeimal tasemel (27%).
- ◆ Suurim osa varadest investeeritakse Eestisse (24%), järgnevad Iirimaa (18%) ja Luksemburg (15%). Eesti investeeringute osakaal on jäänud eelmise aasta tasemele.
- ◆ 81% Eesti investeeringutest moodustavad tähtajalised hoiused ja arvelduskontod. Otse Eesti ettevõtete aktsiatesse ja võlakirjadesse investeeritakse 2,3% II samba varadest (2013. aastal 4,6%, 2014. aastal 3,1% ja 2015. aastal 2,7%). Ülejäänud Eesti investeeringutest moodustavad erinevad fondid, mis samuti investeerivad Eestisse. Ehk siis arvestamata hoiuseid, investeeritakse kokku Eestisse umbes 4-5% II samba varadest (arvestades suuremate Eestisse investeerivate fondide puhul ainult Eesti investeeringuid).

Joonis 23. II samba fondide investeeringute jaotus

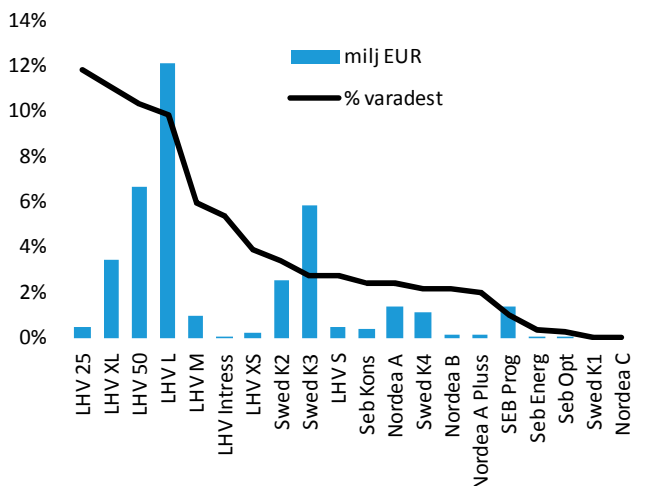

Joonis 24. II samba fondide Eesti investeeringute jaotus

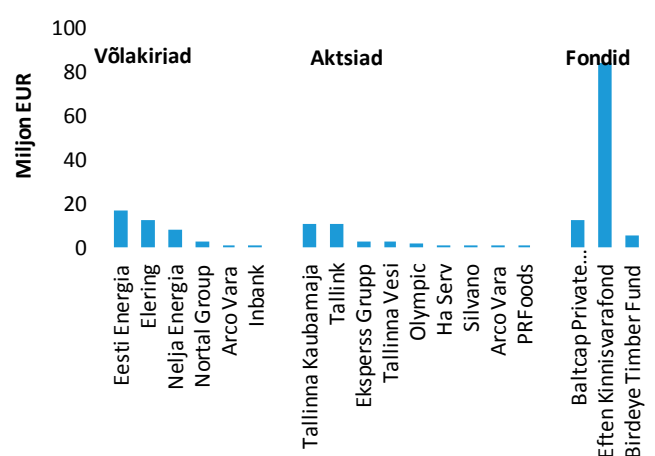

- ◆ Jättes kõrvale hoiused, siis suhtena fondi varadesse investeerivad kõige rohkem Eestisse LHV pensionifondid (LHV 25, XL, 50 ja L 10-12% oma varadest). Absoluutmahult on LHV järel teisel kohal Swedbank ja neile järgnevad SEB ja Nordea.
- ◆ Peamiselt investeeritakse ainult kahe Eesti ettevõtte võlakirjadesse - Eesti Energia (0,55% II samba varadest) ja Elering (0,4% II samba varadest). Aktsiatest on enim investeeritud Tallinki (0,35% II samba varadest) ja Tallinna Kaubamaja (0,35%) aktsiatesse.

Joonis 25. II samba fondide Eesti investeeringute mahud (parem skaala) ja osakaalud (vasak skaala) fondide lõikes

Joonis 26. II samba fondide Eesti aktsia ja võlakirja investeeringud (miljon EUR)

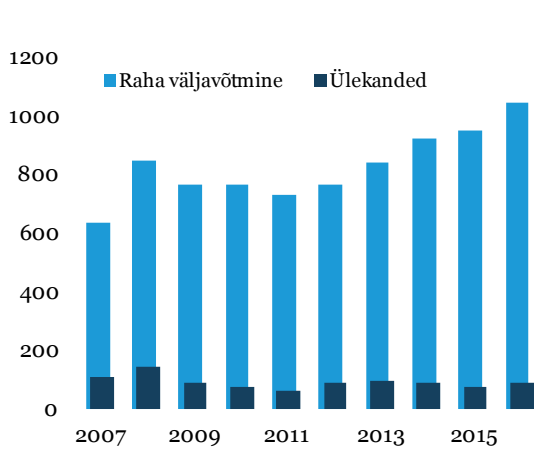

1.4. Kogumine – vahetamine, suunamine ja pärimine

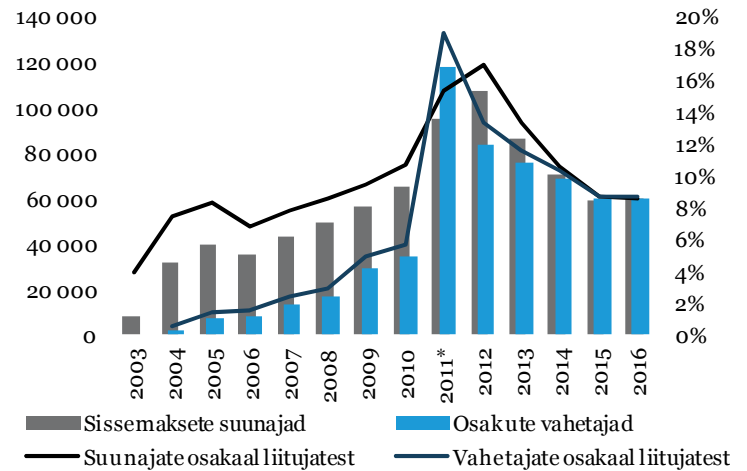
- ◆ II samba pärimised algasid 2007. aastal. 2016. aasta lõpu seisuga on esitatud 9 110 pärimisavaldust. 2016. aastal esitati 1130 pärimisavaldust.
- ◆ 90% pärimisavaldustest on esitatud raha pensionifondist väljavõtmiseks. See osakaal alguses kasvas, kuid hiljem on jäänud stabiilseks (2007- 2008 oli 86% ja 2011-2016 90-93%).

- ◇ Pärimise teel on pensionifondidest raha välja võetud kokku 14,8 miljonit EUR-i (2016. aastal 3,7 miljonit EUR-i).
- ◇ Alates 2011. aasta augustist saab pensionifondi vahetada kolm korda aastas ning sissemaksed ümbersuunata teise pensionifondi ilma ajalise piiranguta.
- ◇ Sissemaksete ümbersuunamiste arv ja osakute vahetamiste arv on viimastel aastatel oluliselt vähenenud võrreldes tippajaga 2011. aastal. 2016. aastal vahetas pensionifondi osakuuid umbes 60 024 ning sissemaksed suunas 59 615 inimest. Keskmiselt esitas iga pensionifondi vahetaja 1,3 avaldust ja sissemaksete suunaja 1,2 avaldust.

Joonis 27. Pärimisavalduste arv

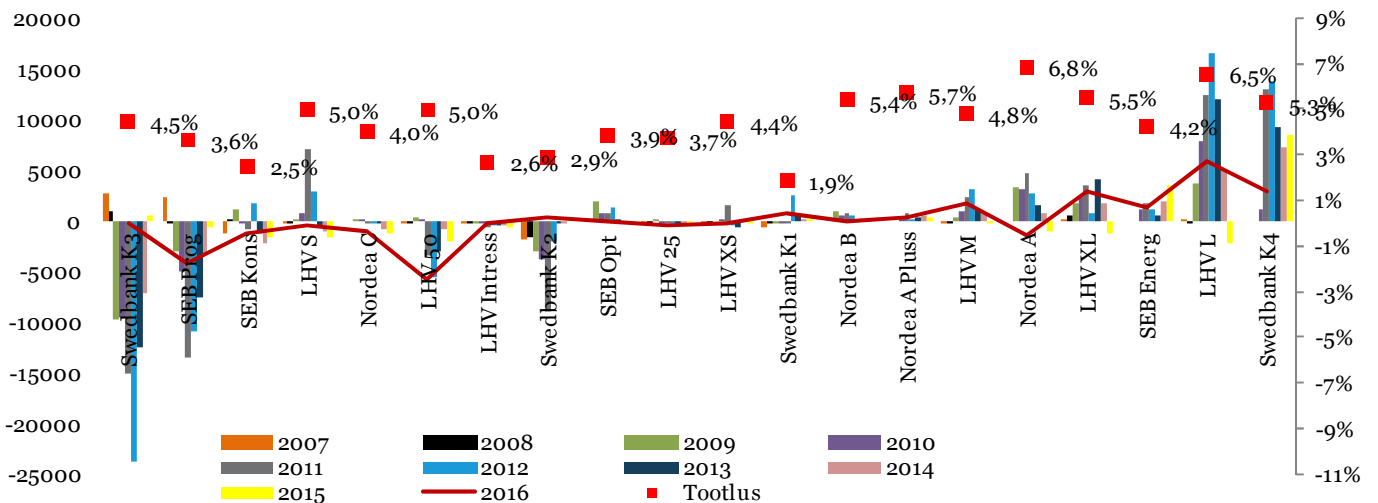

Joonis 28. Osakute vahetajate ja sissemaksete suunajate arv (* avalduste koguarv)

- ◇ Ajalooliselt on olnud pensionifondide vahetamised erinevate fondide vahel suhteliselt sarnased, st va üksikud erandid, on kliente võitnud ja kaotanud enamasti samad pensionifondid. Võitjad (st fondi tulijate ja lahkujate vahe) on eelkõige kõik uued agressiivsed pensionifondid, kuid samuti ka kõik LHV pensionifondid. Viimasel kahel aastal on olnud vahetamistest tulenevad muutused suhteliselt väikesed.
- ◇ Enim uusi kliente on kümne aasta jooksul saanud LHV L (üle 61 000 inimese) ja Swedbank K4 pensionifondid (üle 55 000 inimese). Enim on kliente kaotanud Swedbank K3 (üle 73 000 inimese) ja SEB Progressiivne (üle 42 000 inimese) pensionifond, kuigi suur osa K3-st lahkujatest on liikunud just K4 pensionifondi.
- ◇ Võrreldes pensionifondide vahetamist fondide pikaajalise tootlusega, siis olulist omavahelist korrelatsiooni pole. Samas kui võrrelda tulemusi konkreetsetel aastatel, siis on korrelatsioon mõnevõrra suurem.

Joonis 29. Vahetamise teel fondi tulijate ja lahkujate vahe aastatel 2007-2016 ja fondide keskmine nominaaltootlus alates fondi loomisest.

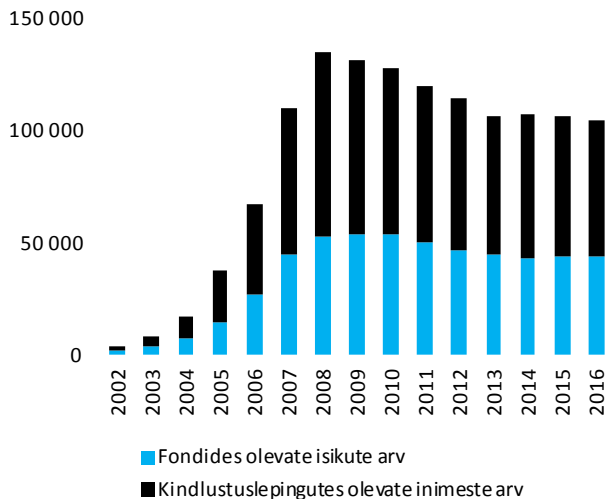

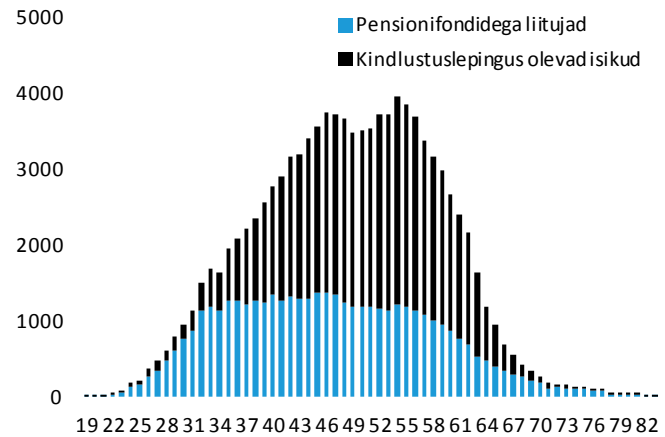
2. VABATAHTLIK KOGUMISPENSION

- ◇ 2016. aasta lõpus omas III samba kindlustuslepingut 60 877 inimest ja III samba fondidega oli liitunud 44 157 inimest, kokku seega 105 034 inimest.
- ◇ Kuni 2008. aastani kasvas III sambaga liitumine väga kiiresti, ulatudes 135 000 inimeseni. Hiljem on liitunute arv vaikselt vähenenud ja viimasel kolmel aastal stabiliseerunud 106 tuhande inimese juurde. Kindlustuslepingut omavate isikute arv 2016. aastal vähenes umbes 1 854 inimese võrra, samas kui fondidega liitunute arv suurenes umbes 415 inimese võrra.
- ◇ III samba kindlustuslepingu sõlminud isikute keskmine vanus (50,4 aastat) on 3,3 aasta võrra kõrgem fondidega liitunute omast (46,5 aastat). Liitujate keskmine vanus on aasta aastalt järjest tõusnud. Mehi ja naisi on III sambaga liitunud peaaegu enam vähem võrdselt.

Joonis 30. III sambaga liitunud isikute arv

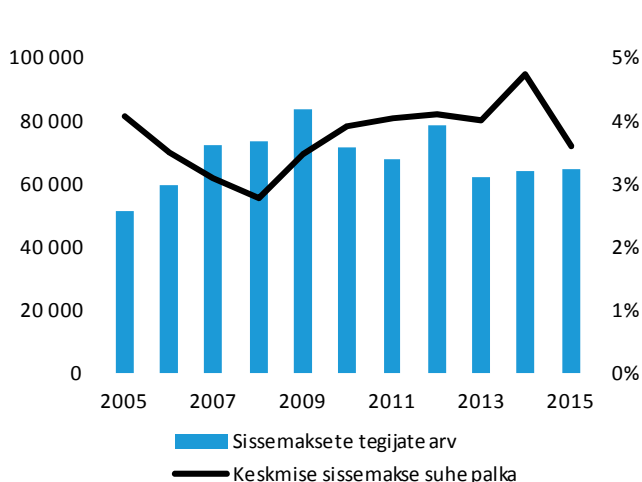
Joonis 31. III sambaga liitunute vanuseline struktuur

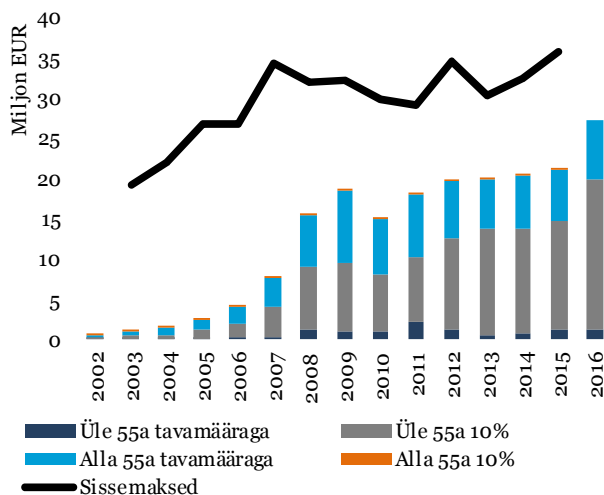
- ◇ III sambasse tegi sissemaksed 2015.⁹ aastal 64 320 inimest, mis oli 500 inimese võrra rohkem kui 2014. aastal. Kuigi sissemaksete tegijate arv natuke kasvas, on üldine sissemaksete tegijate arv pigem madalseisus võrreldes varasemate aastatega. Sissemaksjate keskmine vanus on viimastel aastatel pidevalt tõusnud, 2007. aastal oli see 40,5 aastat ja 2015. aastal 48,9 aastat.
- ◇ Sissemaksete maht on viimastel aastatel püsinud 30-35 miljoni euro vahel, samas kui väljamakseid on tehtud ca 20 miljoni euro ulatuses. 2016. aastal tõusis väljamakstud summa rekordilisele tasemele – 37 miljonit eurot.
- ◇ Sissemaksete tegijate keskmine kuine sissetulek oli 2015. aastal 1521 eurot (2013. aastal 1358 eurot ja 2014. aastal 1442 eurot). Aritmeetiline keskmine sissemaks oli 2015. aastal 532 eurot aastas, samas kui mediaan keskmine oli ainult 360 eurot. 72% sissemaksetest olid alla 500 euro ja 90% sissemaksetest olid alla 1030 euro. Seega valdav osa sissemaksetest olid suhteliselt väikesed, kuid oli ka üksikuid väga suuri sissemaksed. 51 inimesel oli sissemaks suurem kui 6000 eurot. Keskmine sissemaks määr oli 2015. aastal 3,6% isiku tulust. Üldjuhul jäävad kõik sissemaksed alla 15% isiku tulust.
- ◇ 2016. aastal tegi sissemaksed III sambasse oma töötajate eest ka 1116 tööandjat 1934 töötaja eest kogusummas 2,0 miljonit eurot (2014. aastal 1,6 ja 2015. aastal 1,8 miljonit eurot). Sissemaksed saanud töötajate keskmine kuupalk oli 2625 eurot.
- ◇ Absoluutsummas on enim väljamakseid tehtud üle 55. aastastele 10% maksumääruga (2016. aastal 18,5 miljonit eurot), kuid väga suur osa raha võetakse III sambast välja ka enne 55. eluaastat ja tava tulumaksumääruga (2016. aastal 7,4 miljonit eurot).

⁹ 2016. aasta andmed selguvad 2017. aasta teises pooles.

Joonis 32. III sambasse sissemaksete tegijate arv ja nende keskmise sissemakse osakaal palgast

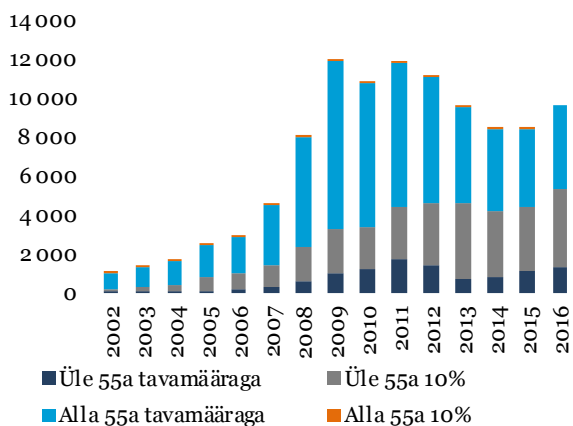

Joonis 33. III samba sissemaksete ja väljamaksete mahud¹⁰

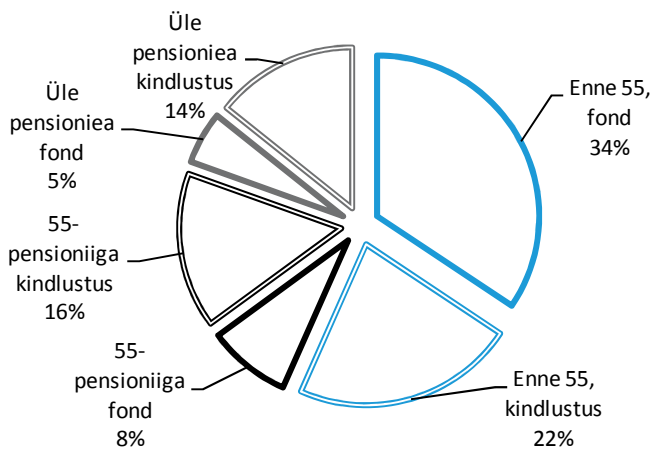

- ◊ Väljamakseid tegijate arv 2016. aastal jälle mõnevõrra tõusis. Vahepeal langenud enne 55. eluaastat tehtavate tava tulumaksumääraga väljamaksete arv 2016. aastal jälle tõusis 4 060 inimeseni.
- ◊ III sambaga liitunutest oli 2015. aastal riiklikus vanaduspensionieas umbes 11 167 inimest (33% omas kindlustuslepingut ja 67% fondide osakuid), kellest väljamakseid said 2016. aastal 1 380 inimest (1 008 kindlustuses ja 372 fondides).
- ◊ Üle 55-aastaseid inimesi oli III sambas ca 31 806 (20 305 kindlustuses ja 11 501 fondides), kellest väljamakseid said 2016. aastal 3 065 inimest (2 105 kindlustuses ja 960 fondides). Kokku oli väljamakseid saavaid inimesi III sambas 2016. aastal 7068 ehk 57% väljamaksete saajatest olid nooremad kui 55. aastat.
- ◊ Keskmine väljamakse fondidest oli 2016. aastal 2 517 eurot (aastas) ja keskmine kindlustuslepingu väljamakse oli 3 227 eurot.

Joonis 34. III samba väljamaksete tegijate arv väljamaksete maksumatamise järgi

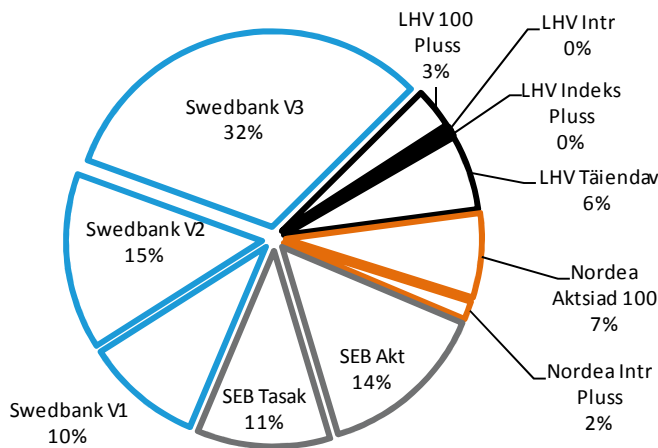
Joonis 35. III samba väljamaksete saajate jaotus vanusegruppide järgi

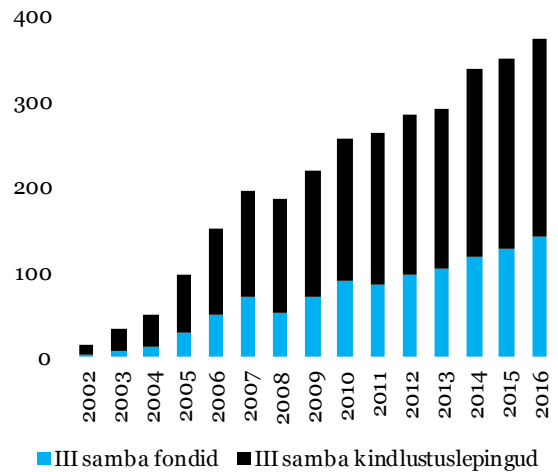
¹⁰ Jooniselt on puudu 0% maksumääraga väljamaksed, kuid nende maht on olnud marginaalne.

- ◇ III samba fondide maht oli 2016. aasta lõpus 141,7 miljonit eurot ja kindlustuslepingute reserve kogumaht oli 230,2 miljonit eurot. Aastane kasv oli vastavalt 15 ja 7,3 miljonit eurot.
- ◇ III samba fondivalitsejate turuosade kontsentratsioon on märksa suurem kui II sambas. Turu kontsentratsiooni näitav Herfindahli indeks on III samba fondivalitsejatel 0,4 võrreldes II samba 0,27-ga. III samba kindlustusseltside Herfindahli indeks on samuti 0,27.
- ◇ Nii kindlustuses kui fonditurul omab suurimat turuosa Swedbank, vastavalt 41% ja 57%. Danske pensionifondide ülevõtmisega on LHV turuosa suurenenud 10,4%-le.
- ◇ Suurima mahuga III samba pensionifond oli Swedbanki V3 pensionifond 45,3 miljoni euroga, võrdluseks väiksem oli LHV Intressi pensionifond 0,5 miljoni euroga.

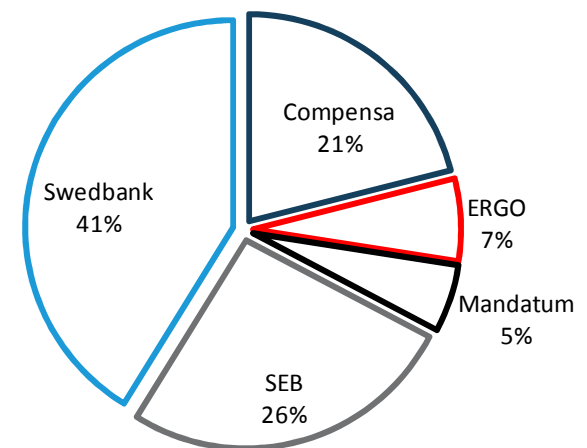
Joonis 37. III samba fondide turuosad

Joonis 36. III samba mahud (miljon eurot)

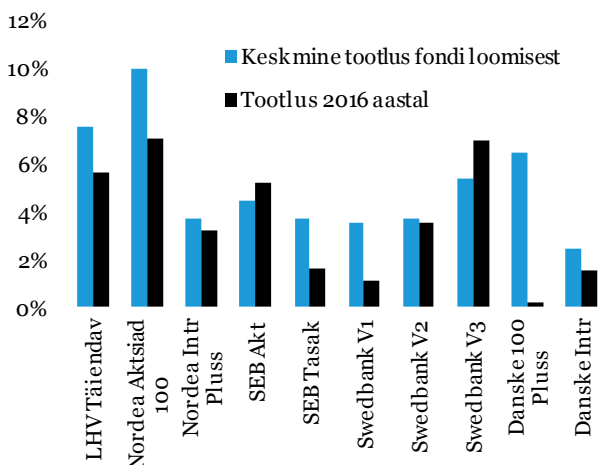

Joonis 38. III samba kindlustusseltside turuosad

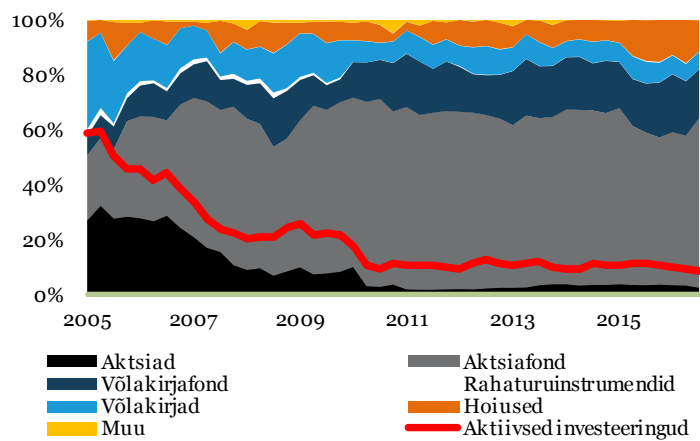

- ◇ III samba fondide keskmine tootlus alates 2002. aastast on 3,97%, 2016. aastal oli keskmine tootlus 4,8%. Pikaajaline tootlus on seega III sambas 0,17 protsendipunkti võrra kõrgem.
- ◇ III samba fondide investeringute struktuur on viimastel aastatel olnud suhteliselt muutumatu. Investeringutes domineerivad aktsiafondid, mille osakaal oli 2016. aastal 62%. Otseinvesteringute osakaal aktsiatesse ja võlakirjadesse on alates 2010. aastast püsinud 10-11% juures.
- ◇ 24% investeringutest tehti 2016. aasta lõpus Iirimaa, 22% Luksemburgi, 15% Eestisse ja 12% Ameerika Ühendriikidesse.
- ◇ Kindlustuslepingute garanteeritud tootlused kogumisfaasis on üldjuhul jäänud 2-4% vahele. Viimastel aastatel on need osadel seltsidel langenud ka alla 1%-i. Sõltuvalt aastast ja seltsist on aeg ajalt makstud lisaks garanteeritud intressile ka kasumi boonust.

Joonis 39. III samba fondide tootlused fondi loomisest¹¹ ja 2016. aastal.

Joonis 40. III samba fondide investeringute jaotus

¹¹ Juhul kui fond loodi enne 2002. aastat, siis alates 2002. aastast.